

ПРЕПЕВИТЕ НА ПОЕЗИЈАТА НА АЦО ШОПОВ НА ТУРСКИ ЈАЗИК

По повод 100 години од раѓањето на Ацо Шопов

Марија Леонтиќ

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

marija.leontik@ugd.edu.mk

Апстракт: Ацо Шопов е основоположник на современата македонска поезија. Неговата поезија е лирска, исполнета со лични доживувања, мисли и чувства, но исто така и со универзални вредности. Поезијата Ацо Шопов е застапена во антологиите на современата македонска поезија што се објавени во Македонија и во Турција, но исто така препеви на неговите песни се наоѓаат и во различни литературни списанија во Македонија и во Турција. Во овој напис ќе се направи осврт на објавените препеви на поезијата на Ацо Шопов на турски јазик во различни литературни списанија и антологии и ќе се направи прилог со нови необјавени препеви.

Клучни зборови: поезија, препев, антологии, литературни списанија, преведувачи

1. Вовед

Поезијата на Ацо Шопов која е преведена на повеќе од дваесет различни јазици во светот како руски, српски, црногорски, хрватски, словенечки, англиски, француски, германски, шпански, италијански, романски, холандски, унгарски, полски, чешки, словачки, руски, грчки, турски, бугарски, украински, белоруски, летонски, узбечки, малезиски, кинески, арапски, есперанто и друго е објавена во странство во различни литературни списанија и антологии на современата македонска поезија. Во препејувањето на неговите стихови учествувале голем број преведувачи кои во најголем дел и самите биле поети.

Во најголем обем, со 10 до 20 песни Ацо Шопов е застапен во антологиите подготвени на руски, на чешки, на унгарски, на англиски, на турски јазик и др. Во антологијата на современата македонска поезија подготвена и препеана од Фахри Каја, Ацо Шопов е претставен со 10 песни, а во антологијата на Неџати Зекерија поетот е презентираан со 6 песни. Истражувањето за препевите на песните на Ацо Шопов на турски јазик се направи по повод 100 години од неговото раѓање, но и како скроман придонес кон недоволно проучените македонско-турски книжевни врски преку преводот.

Поезијата на Ацо Шопов убаво звучи кога се чита или слуша на македонски јазик, но исто така и кога се чита или слуша и на турски јазик. Различни препејувачи сакајќи поубаво, подлабоко, посилено и посугестивно да делуваат на читателот, често свесно препејувале позната песна која претходно е препеана. Секој препејувач се труди со својот препев на турски јазик да нуди нов сензибилитет на поезијата на Шопов. Можноста ова да се доживее ќе им ја овозможиме на нашите читатели преку паралелно приложување на македонскиот оригинал на песните на Шопов и нивниот препев на турски јазик.

2. Биографија на Ацо Шопов

Секоја поезија содржи рефлексии на животот и дејноста на поетот. Можеме биографијата и личноста на поетот да ја откриваме со читање поезија на одреден автор, или пак, познавајќи ги биографските податоци на авторот полесно да го разбереме мотивот на неговите песни. Ние, сепак, се определевме да дадеме основни биографски податоци за Шопов.

Ацо Шопов е роден на 20 декември 1923 година во Штип. Основно и средно образование завршува во родниот град. Дипломира на Филозофскиот факултет, отсек чиста филозофија во Скопје.

Учесник е во Народноослободителната борба. Уште од 1940 година е еден од уредниците на партизанската публикација. По ослободувањето е уредник во списанијата „Иднина“, „Нов ден“, „Млад борец“, „Хоризонт“, „Современост“ и „Остен“. Долг период работи како директор на книгоиздателството „Кочо Рацин“ (подоцна преименувано во „Македонска книга“). Станува амбасадор на СФР Југославија во Сенегал. На крајот на кариерата е Претседател на Републичката комисија за културни врски со странство. Тој е избран за прв претседател на Советот на Струшките вечери на поезијата. Претседател е на Друштвото на писателите на Македонија, избран е за претседател на Координацискиот одбор на Сојузот на писателите на Југославија и работи како претседател на Сојузот на преведувачите на Југославија. Член е на македонскиот ПЕН центар и на Македонската академија на науките и уметностите.

Ацо Шопов целиот свој животен век е во допир со книгите и списанијата и трудољубиво влијае тие брзо да се восприемаат во Македонија. Шопов е поет и препејувач на поезија кој влијае врз развојот на современата македонска поезија. Голем број поети од неговата генерација свесно преведуваат затоа што знаат дека преводот влијае врз развојот на националната книжевност и воспоставува културни врски со светската книжевност.

Ацо Шопов почина на 20 април 1982 година во Скопје.

3. Поезијата на Ацо Шопов

Поезијата на Ацо Шопов ги следи фазите на современата македонска поезија, но има и свои специфичности. Иако кај книжевните критичари (Димитар Митрев, Георги Старделов, Слободан Мицковиќ, Матеја Матовски, Радомир Ивановиќ, Катица Кулавакова, Весна Мојсова-Чепишевска) има одредени мали разлики во однос на фазите на поезијата на Ацо Шопов, сепак овие фази генерално може да се определат според стихозбирките, нивните содржини и стилот. Поезијата на Ацо Шопов се развива и созрева во следните четири фази:

А. Првата фаза (1944 – 1950), која ги опфаќа последните години од војната и годините по војната, се карактеризира со револуционерна и патриотска поезија, во која најважна е татковината. Оваа поезија е традиционална, реалистична, социјална и национална, но истовремено интимна и лирска. Тука спаѓаат следните стихозбирки: „Песни“ (1944), „Пруга на младоста“ (заедно со Славко Јаневски, 1946), „Со наши раце“ (1950), „На Грамос“ (1950).

Б. Втората фаза (1952 – 1957), која се развива по 1950-та година со следење на тековите на модерната поезија, се одликува со индивидуална поетика, емотивно интимна лирика и романтичност во која доминантни се човекот, смислата и минливоста на животот. Во оваа фаза припаѓаат збирките: „Стихови на маката и радоста“ (1952), „Слеј се со тишината“ (1955) и „Ветрот носи убаво време“ (1957).

В. Третата фаза која ги опфаќа стихозбирките „Небиднина“ (1963) и „Гледач во пепелта“ (1970) се карактеризира со нов приод во индивидуална поетика која е исполнета со автобиографски елементи, интровертност, таинственост и симболики.

Г. Четвртата фаза која ги вклучува стихозбирките „Песна за црната жена“ (1976) и „Дрво на ридот“ (1980) се карактеризира со индивидуална поетика што е апелативно-емотивна.

Во поезијата на Ацо Шопов разликуваме четири фази кои имаат свои специфичности, но се согледуваат и елементи што струјат во сите фази. Заеднички карактеристики на сите фази се: лирската искреност, топлата и нежна емотивност, човечката интима, хуманиот поглед на животот и на луѓето и тивката тага што се должат пред сè на природата на поетот. А филозофско-естетското и метафизичкото стојалиште спрема животот што е присутно во поезијата на Шопов се должи пред сè на неговите студии по филозофија.

4. Препеви на поезијата на Ацо Шопов на турски јазик објавени во литературни списанија и антологии во Турција

Во истражувањата што ги направивме за овој труд утврдивме дека одреден број песни на Ацо Шопов се препеани на турски јазик и објавени во

литературни списанија во Турција и во рамките на антологиите на современата македонска поезија подготвени и објавени во Турција.

Интересот за македонската поезија во Турција се јавува уште во периодот кога Македонија се наоѓа во рамките на Југославија. Првото обемно истражување го направи познатиот турски писател Бехчет Неџатигил кој во 1978 година го објави познатиот труд под наслов "Balkan Ülkeleri Edebiyatlarından Türkçeye Çeviriler" („Турски преводи од книжевноста на балканските земји“) во списанието *Türk Dili-Çeviri Sorunları Özel Sayısı*, бр. 322, во јули 1978 година, во издание на Институтот за турски јазик во Анкара. Според податоците од ова истражување, првите препеви на песните на Ацо Шопов се објавуваат во литературните списанија „Варл’к“ (*“Varlık”*) во 1962 и 1964 година во препев на Бедретин Џомерт и Нусрет Дишо Уљку, во списанието „Џеп дергиси“ (*“Ser Dergisi”*) во 1967 и 1968 година во препев на Махмут К’ратл’ и Нусрет Дишо Уљку, а потоа во рамките на антологиите на современата македонска поезија подготвени од Неџати Зекерија во 1971 и 1978 година и од Фахри Каја во 1993 година.

Препевите на песните на Ацо Шопов на турски јазик се објавуваат во литературни списанија и во антологии на современата македонска поезија по следниот хронолошки редослед:

- 1962, Списание VARLIK, бр. 572, Bedrettin Cömert/ Бедретин Џомерт ја препеал песната "Teremde Uçan Martıya"/„Кон галебот што кружи над мојата глава“;
- 1962, Списание VARLIK, бр. 582, Bedrettin Cömert/ Бедретин Џомерт ја препеал песната "Sessizliğe"/„Во тишина“;
- 1964, Списание VARLIK, бр. 636, Nusret Dişo Ülkü/ Нусрет Дишо Уљку ја препеал песната "Şiir ile Yıllar"/„Песната и годините“;
- 1967, Списание SER DERGİSİ, бр. 7, Mahmut Kıratlı/ Махмут К’ратл’ ги препеал песните: "Başımın Üstünde Dönüp Duran Güvercine"/„Кон галебот што кружи над мојата глава“, "Sesleniş"¹ "Ben ve Dostum"/„Јас и мојот пријател“, "Sesimi Arıyorum"/„Го барам својот глас“, "Sessizliğe"/„Во тишина“;
- 1968, Списание SER DERGİSİ, бр. 20, Nusret Dişo Ülkü/ Нусрет Дишо Уљку ја препеал песната "Susuzluk"²;
- 1971, Антологија "On Makedon Ozan", Cem Yayınevi, („Десет македонски поети“, издавачка куќа Џем), Necati Zekeriya/ Неџати Зекерија ги превел песните: "Şiir"/„Песна“, "Güzel Havaları Yel Alır Götürür"/„Ветрот носи убаво време“, "Akşamüstü"/„Квечерина“, "Türkü ve Mevsimler"/„Песната и годините“, "Başım Üstünde Uçan Martıya"/„Кон галебот што кружи над мојата глава“, "Eskiler Alıyorum" (4. Bölüm)/„Старо купувам“ (Дел 4);
- 1978, Антологија "Çağdaş Makedonya Şiiri", Koza Yayınları, („Современа

¹ Според насловот на препевот не успеавме да утврдиме која песна на Шопов е препеана.

² Според насловот на препевот не успеавме да утврдиме која песна на Шопов е препеана.

поезија на Македонија“, издавачка куќа Коза, проширено издание на антологијата од 1971), Necati Zekerija/Неџати Зекерија ги препеа песните: “Şiir”/„Песна“, “O Kıyılarda ne Huzur Var ne Rahatlık”/„На тие брегови нема ни мир ни починка“, “Şiirinden Duru Sular Çağıldar”/„Во твојата поезија жуборат бистри води“, “İştîp'te ve Joal'da”/„Во Штип и во Жоал“, “Başım Üstünde Uçan Martıya”/„Кон галебот што кружи над мојата глава“, “Akşamüstü”/„Квечерина“;

- 1993, Антологија „Çağdaş Makedon Şiirleri Antolojisi”, Kültür Bakanlığı Yayınları („Антологија на современи македонски песни“, издание на Министерство за култура“), Fahri Kaya/Фахри Каја ги препеа песните: “Баобар/„Баобаб“/„İvernajda Kadın”/ „Жена во ивернажот“, “İştîp'te ve Joal'Da”/„Во Штип и во Жоал“, “Kara Kadının Rüyasında”/„Во сонот на црната жена“, “Flanboayanların Açmasından Önce”/„Пред расцутување на фланбојаните“, “Göl Kıyısında Olay”/„Настан на езерскиот брег“, “Sözcüğün Doğuşu”/„Раѓање на зборот“, “Şiir ve Yıllar”/„Песната и годините“, “Şiir”/„Песна“, “Sesimi Anıyorum”/„Го барам својот глас“.

Од гореизложеното може да се заклучи дека пет различни преведувачи, Бедретин Џомерт, Нусрет Дишо Улќу, Махмут К'ратл', Неџати Зекерија и Фахри Каја, препеале вкупно 20 различни песни на Ацо Шопов на турски јазик од 1962 година до 1993 година. Можеби и по 1993 година е објавен некој препев на поезијата на Ацо Шопов на турски јазик, но ние не успеавме да најдеме таков податок и препев.

5. Нови препеви на поезијата на Ацо Шопов на турски јазик

По повод 100 години од раѓањето на поетот Ацо Шопов, како турколог и како преведувач сметав дека најдобро е да направам осврт на препеаните песни на Ацо Шопов на турски јазик во минатото и да дадам свој прилог со препев на десет песни на турски јазик за подобро запознавање на поезијата на Ацо Шопов во турската јазична средина.

За да може да се вклучат повеќе препеви во овој реферат, избрани се пред сè минијатурите на Ацо Шопов. Некои минијатури се напишани со слоговна метрика, некои во слободен стих, некаде има рими и полурими, а некаде нема. При прејувањето се водеше сметка сето ова да се примени и во препевот, но посебно се внимаваше да се зачува топлиот интимен лирски тон и на турски јазик.

По овој повод ги препеав следните песни на Шопов на турски јазик: „Во тишина“ (“Sessizlikte”), „Кога ти е најтешко“ (“Kendini En Kötü Hissettiğin Zaman”), „Лист“ (“Yaprak”), „Љубов“ (“Sevgi”), „Залажување“ (“Aldatma”), “Излези” (“Çık”), „Праелудиум“ (“Prelüt”), „Улица“ (“Sokak”), „Кажми ми небо“ (“Söyle Bana Gök”), „Ако ти недостасува светлина“ (“İşığı Özlüyorsan”). Овие препеви ги прочита

и лекторира лекторката од Турција, д-р Дујгу Чагма (Duygu Çağma), која моментално работи како лектор по турски јазик на Групата за турски јазик и книжевност при Универзитет „Гоце Делчев“.

ВО ТИШИНА

Ако носиш нешто неизречено,
нешто што те притиска и пече,
закопај го во длабока тишина,
тишината сама ќе го рече.

SESSİZLİKTE

İçinde söylemediğin bir şey varsa
Bir şey gönlünü sıkıp yakıyorsa
Sen onu derin sessizliğe gömeceksin
Sessizlik onu kendiliğinden söyleyecektir.

КОГА ТИ Е НАЈТЕШКО

Кога ти е најтешко, кога ти се чини
дека гласот ти е крик, а погледот – молење,
загледај се, нурни се во водите сини,
ај, во таа свежина, во тоа шумолење.

Ќе сетиш со длабок здив
сила и смирување.
Погледот ќе блесне жив,
жив од подмладување.

KENDİNİ EN KÖTÜ HİSSETTİĞİN ZAMAN

Kendini en kötü hissettiğin zaman
Sesini feryat, bakışını yalvarış sanacaksın,
O serinliğe, o şarıldamaya kan
Bakıniver, masmavi sulara dalacaksın.

Sen derin bir nefes alacak
Güç ve sakinlik hissedeceksin
Bakışın canlı parlayacak,
Gençleşip canlı olacaksın.

ЛИСТ

Се откина од гранката сам, полека и несетено
и остана во воздухот да лебди така.
Мислејќи дека е жолта пеперуга, детено
пружи по него рака.

И не се измени ни со прелив мал
на есента божилото.
Само гранката задржа скриена жал,
жал за зеленилото.

YAPRAK

Daldan yavaşça hissetmeden kopup
Havada durup dalgalanıyor
Çocuk sarı kelebek olduğunu sanıp
Ona el uzatıyor.

Sonbahar gökkuşağı parlayıp
Bir nüans bile değiştirmiyor
Sadece dal hüznünü gizleyip
Yeşilliğe üzülüyor.

ЉУБОВ

Ти што ме присилуваш да бидам таков каков што сум,
ти што меч ми носиш во усмевка блага,
бев некогаш дете, сушта добрина и љубов,
бев твоја невиност и твоја тага.
Ти што си недостапна за тугото мнение –
гол пред тебе стојам како вдохновение.

SEVGİ

Sen ki olduğum gibi olmamı mecbur ediyorsun,
Sen ki tatlı gülümsemede kılıç barındırıyorsun,
Bir zamanlar çocuktum, temiz iyilik ve sevgiydim,
Bir zamanlar senin masumiyetindim, senin hüznündüm.
Sen ki başkalarının düşüncesinde ulaşılmaz oluyorsun
İlham gibi senin önünde çıplak duruyorum.

ЗАЛАЗУВАЊЕ

Таа ноќ е, сине, пеперуга бела:
на макова вршка слета и се скри.
Во маково цветје таа ноќ се вплела.
Не мисли ја ти.
Спи, сине, спи.

Таа ноќ е, сине, коњче што се спрема
да замине на пат неброени дни.
Сега сè е мирно. Сега ништо нема.
Смири се и ти.
Спи.

ALDATMA

Gece, beyaz kelebek oluyor,
Haşhaş dala konup saklanıyor oğlum.
Haşhaş çiçeğine geceleyin sarılıyor.
Sen onu düşünme oğlum.
Uyu, uyu, oğlum.

Gece, yola çıkacak at oluyor,
Sayısız günler gezecek, oğlum.
Şimdi her şey sakın. Bir şey olmuyor.
Sen de sakınlaş oğlum.
Uyu, oğlum.

ИЗЛЕЗИ

Излези во мугрите, излези во ранина
на висока, скалиста, снеговита планина,
по лицето, снагата ветрот да те милува,
мисла ненаслутена в умот да открилува.
Во сина далечина нешто да те понесе,
нешто заборавено она да ти донесе.

Стани сам во мугрите, излези во ранина
на висока, скалиста, снеговита планина
Ќе те плисне ветерот, ќе проструи свежина
и ќе здивнеш слободен од некаква тежина.
ÇİK

Şafakta dışarı çık, erkenden dışarı çık
Yüksek, sarp, karlı bir dağa,
Yüzünü, endamını rüzgar okşasın,
Aklında hissedilmeyen fikir kanatlınsın.
Mavi uzaklığa bir şey seni götürsün,
Unuttuğum bir şeyi sana getirsin.

Şafakta tek başına kalk, erkenden dışarı çık
Yüksek, sarp, karlı bir dağa
Rüzgar sana doğru esecek, serinlik yayılacak
Ve bir ağırlıktan arınmış nefes alacaksın.

ПРАЕЛУДИУМ

Има еден ветар, овој ветар.
Името му е Добрина.
Он не ги ни познава сите свои корени.
Иако е прокопсан само од една трепетлика
Овој ветар не знае за никакво мирување.
Овој ветар ги лечи тие што се изморени.

Има еден ветар, овој ветар.
Името му е можеби Добрина.
Он не е ни северец ни блага југовина.
Иако се кршел од грбникот на орканите
Овој ветар ретко останува дома.
Овој ветар нема татковина.

PRELÜT

Bir rüzgar var, işte bu rüzgar.
Adı iyilik'tir.
O, bütün köklerini bile bilmiyor.
Bir titrek kavak tarafından eğitilmiş olsa da
Bu rüzgar dinlenmeyi bilmiyor.
Bu rüzgar yorgunları iyileştiriyor.

Bir rüzgar var, işte bu rüzgar.
Adı belki iyilik'tir.
O ne soğuk poyraz ne de sıcak kıbledir

Kasırgaların sırtından kırılmış olsa da
Bu rüzgar nadiren evde kalıyor.
Bu rüzgarın vatani yoktur.

УЛИЦА

Низ виуличава ноќ со кошмар газам.
Одминатост, одминатост – под трупот на улицата.
Нешто што љубам, нешто што мразам.

Но чудо, шепоти тајум пробудено
сувото стебло на темницата:
сè што било, било судено.

Низ виуличава ноќ со кошмар газам,
што има напред зад утрешницата?
Нешто што љубам, нешто што мразам.

СОКАК

Kıyamet bir gecede buhranla geziyorum
Geçmiş, geçmiş – gövdenin altında bulunuyor
Sevdiğim bir şey, nefret ettiğim bir şey duruyor.

Karanlığın kuru gövdesi beliriyor
Hayret, gizlice uyanıp fısıldıyor:
Olan her şey kadere bağlı oluyor.

Kıyamet bir gecede buhranla geziyorum
Yarının arkasında ne gizleniyor?
Sevdiğim bir şey, nefret ettiğim bir şey duruyor.

КАЖИ МИ НЕБО

Кажи ми: Небо. Мое небо.
Кажи ми: Небо на тишината.
И јас, мало стебло во темната шума на крвта,
јас ќе се откорнам со сета вековна немоќ,
и извишен високо, високо, високо,
високо ко топла човешка зеница,
ќе станам небо, твое небо,
ќе станам небо на една Деница.

Но не кажувај ми дека сум слаб,
но не кажувај ми дека сум немоќен
и да им погледнам в очи на тревките,
но не кажувај ми дека од сите треви
во мене шумат само најкревките.
Скриј ја и премолчи денес вистината
за едно мое поденешно утре.

Каж ми: Небо. Мое небо.
Каж ми: Небо на тишината.

SÖYLE BANA GÖK

Söyle bana: Gök. Benim gökyüzüm.
Söyle bana: Sessizliğin gökyüzü.
Ve ben, kanın karanlık ormanında küçük gövde,
Asırlık güçsüzlüğüyle söküleceğim,
Ve yüksek yüksek yükselerek
Bir sıcak insan göz bebeği gibi yüksek
Gök olacağım, senin gökyüzün
Bir Ak yıldız'ın gökyüzü olacağım.

Ama bana zayıf olduğumu söyleme,
Bana güçsüz olduğumu söyleme,
Otların gözlerine baksam da
Bütün otlardan içimde en körpelerinin
Haşırdağını bana söyleme.
Bugün sus ve yarınki günüm için
Gerçeği gizle.

Söyle bana: Gök. Benim gökyüzüm.
Söyle bana: Sessizliğin gökyüzü.

АКО ТИ НЕДОСТАСУВА СВЕТЛИНА

Ако ти недостасува светлина
земај ме.
Ноќ да сум ноќ ќе изгорам
ќе те разденам.

Ако и љубов ти недостасува
земај ме.

Црнките на ноќта ќе ги ископам
свезда да се огледаш, да огрееш.

Ако ти недостасува омраза
и тогаш земај ме.
Пекол ми вие под срце
пекол вековиште.

Ако ти недостасува светлина
земај ме.

Ако пак јас ти недостасувам
што сум ти!
Без да те гледам до недоглед
без да изгорам.

IŞIĞI ÖZLÜYORSAN

Işığı özlüyorsan
Al beni
Gece olsam gece yakarım
Seni aydınlatırım.

Sevgiyi de özlüyorsan
Al beni
Gecenin göz bebeklerini oyacağım
Yıldıza yansıyıp ısınırsın.

Nefreti özlüyorsan
O zaman da al beni.
Kalbimi cehennem sarar
Asırlarca cehennem.

Işığı özlüyorsan
Al beni.

Beni özlüyorsan
Neyinim ki ben senin!
Sana ebediyen bakmadan
Yanmadan.

6. Препејувачи кои ја препеале поезијата на Ацо Шопов на турски јазик

Како препејувачи на поезијата на Ацо Шопов се јавуваат Бедретин Џомерт, Нусрет Дишо Улќу, Махмут К'ратл', Неџати Зекерија и Фахри Каја кои се и писатели и книжевни преведувачи, и јас, Марија Леонтиќ.

Бедретин Џомерт (Bedrettin Cömert) е роден на 27 септември 1940 година во Самсун. Тој е писател и преведувач. Работи како универзитетски професор на Хаџетепе Универзитетот во Анкара. Интензивно пишува и препејува поезија. Почина на 11 јули 1978 година во атентат на 38 години.

Нусрет Дишо Улќу (Nusret Dişo Ülkü) е роден 24 март во 1937 година во Призрен. Во 1964 година се преселува во Скопје. Пишува во разни литературни списанија на турски јазик во Македонија и во Косово. Објавува книги со поезија и со раскази. Паралелно преведува и објавува преводи во литературни списанија во Македонија и во Турција. Почина на 16 јануари 2022 година во Скопје на 84 години.

Махмут К'ратл' (Mahmut Kıratlı) е роден во 1929 година во Скопје. Работи како наставник во село Џумалија, а потоа во основното училиште „Тефејуз“ во Скопје. Објавува раскази во различни списанија. Во 1953 година се преселува во Турција каде што продолжува со својата книжевна дејност и објавува книги. Многу југословенски автори преведе и објави во Турција. Почина во 1988 година во Истанбул на 59 години.

Неџати Зекерија (Necatî Zekerîya) е роден на 11 ноември 1928 година во Скопје. Дипломира на Филозофскиот факултет во Скопје. Работи како наставник, директор на детското списание „Пионер“ и „Томурџук“, како уредник во редакцијата „Бирлик“ во Скопје, а потоа работи во весникот „Тан“ и како главен уредник на детското списание „Куш“ во Приштина. Член е на Друштвото на писателите на Македонија од 1951 година. Пишува поезија и раскази. Составувач е на важни антологии. Објавува значајни преводи. Почина на 10 јуни 1988 година во болницата во Сремска Каменица, во близина на Нови Сад на 59 години.

Фахри Каја (Fahri Kaşa) е роден на 15 јуни 1930 година во Куманово. Студира на Катедрата за ориенталистика на Филолошкиот факултет во Белград. Работи како учител, новинар, главен и одговорен уредник на весникот „Бирлик“ и уредник во списанието „Сеслер“. Откако се разделува од списанијата влегува во политичкиот живот на Македонија и станува значаен општествено-политички работник. Член е на Друштвото на писателите на Македонија од 1956 година. Пишува и објавува поезија и раскази. Составувач е на значајни антологии. Објавува важни преводи. Почина на 24 март 2020 година во Истанбул на 89 години.

Марија Леонтиќ е родена на 12 мај 1967 година во Истанбул. Студира на Катедрата за турски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет „Блаже

Конески“ при Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. На истата Катедра работи како асистент. Сега предава како редовен професор на Групата за турски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип и одржува предмети од областа на турскиот јазик, книжевното преведување и контрастивна граматика на турскиот и на македонскиот јазик. На часовите ги учи студентите да преведуваат и поезија од турски на македонски јазик и од македонски на турски јазик. Преведува турски и македонски автори.

7. Заклучок

Лирската и топла поезија на Ацо Шопов со децении ја претставуваше современата македонска поезија во светот и градеше културни мостови со другите национални поезии. Поезијата на Ацо Шопов е преведена на над дваесет различни јазици и објавена во странство во различни литературни списанија и антологии на современата македонска поезија.

Ацо Шопов е препеан на турски јазик во Турција за првпат во 1962 година. Пет различни преведувачи, Бедретин Џомерт, Нусрет Дишо Улќу, Махмут К’ратл’, Неџати Зекерија и Фахри Каја, препеале вкупно 20 различни песни на Ацо Шопов на турски јазик од 1962 година до 1993 година. Можеби и по 1993 година е објавен некој препев на поезијата на Ацо Шопов на турски јазик, но ние не успеавме да најдеме таков податок и препев. Марија Леонтиќ по повод 100 години од раѓањето на Ацо Шопов во 2023 година препеа 10 песни. Од ова може да се заклучи дека шест различни преведувачи ги препеале следните 29 различни песни на Ацо Шопов од 1962 до 2023 година:

1. „Кон галебот што кружи над мојата глава“ (“*Teremde Uçan Martıya*”, Препев: Бедретин Џомерт, 1962; “*Başımın Üstünde Dönüp Duran Güvercine*”, Препев: Махмут К’ратл’, 1967; “*Başım Üstünde Uçan Martıya*”, Препев: Неџати Зекерија, 1971 и 1978);
2. „Во тишина“ (“*Sessizliğe*”, Препев: Бедретин Џомерт, 1962; “*Sessizliğe*”, Препев: Махмут К’ратл’, 1967; “*Sessizlikte*”, Препев: Марија Леонтиќ, 2023);
3. „Песната и годините“ (“*Şiir ile Yıllar*”, Препев: Нусрет Дишо Улќу, 1964; “*Türkü ve Mevsimler*”, Препев: Неџати Зекерија, 1971; “*Şiir ve Yıllar*”, Препев: Фахри Каја, 1993);
4. “*Sesleniş*” (Препев: Махмут К’ратл’, 1967);
5. „Јас и мојот пријател“ (“*Ben ve Dostum*”, Препев: Махмут К’ратл’, 1967);
6. „Го барам својот глас“ (“*Sesimi Arıyorum*”, Препев: Махмут К’ратл’, 1967; “*Sesimi Arıyorum*”, Препев: Фахри Каја, 1993);
7. “*Susuzluk*” (Препев: Нусрет Дишо Улќу, 1968);
8. „Песна“ (“*Şiir*”, Препев: Неџати Зекерија, 1971 и 1978; “*Şiir*”, Препев: Фахри Каја, 1993);
9. „Ветрот носи убаво време“ (“*Güzel Havaları Yel Alır Götürür*”, Препев: Неџати Зекерија, 1971);

10. „Квечерина“ (“Akşamüstü”, Препев: Неџати Зекеерија, 1971 и 1978);
11. „Старо купувам“, Дел 4 (“Eskiler Alıyorum”, 4. Bölüm, Препев: Неџати Зекеерија, 1971);
12. „На тие брегови нема ни мир ни починка“ (“O Kıyılarda ne Huzur Var ne Rahatlık”, Препев: Неџати Зекеерија, 1978);
13. „Во твојата поезија жуборат бистри води“ (“Şiirinden Duru Sular Çağıldar”, Препев: Неџати Зекеерија, 1978);
14. „Во Штип и во Жоал“ (“İştîp'te ve Joal'da”, Препев: Неџати Зекеерија, 1978; İştîp'te ve Joal'Da, Препев: Фахри Каја, 1993);
15. „Баобаб“ (“Ваобар”, Препев: Фахри Каја, 1993);
16. „Жена во ивернажот“ (“İvernajda Kadın”, Препев: Фахри Каја, 1993);
17. „Во сонот на црната жена“ (“Kara Kadının Rüyasında”, Препев: Фахри Каја, 1993);
18. „Пред расцутување на фланбоајаните“ (“Flanboayanların Açmasından Önce”, Препев: Фахри Каја, 1993);
19. „Настан на езерскиот брег“ (“Göl Kıyısında Olay”, Препев: Фахри Каја, 1993);
20. „Раѓање на зборот“ (“Sözcüğün Doğuşu”, Препев: Фахри Каја, 1993);
21. „Кога ти е најтешко“ (“Kendini En Kötü Hissettiğin Zaman”, Препев: Марија Леонтиќ, 2023);
22. „Лист“ (“Yaprak”, Препев: Марија Леонтиќ, 2023);
23. „Љубов“ (“Sevgi”, Препев: Марија Леонтиќ, 2023);
24. „Залажување“ (“Aldatma”, Препев: Марија Леонтиќ, 2023);
25. „Излези“ (“Çık”, Препев: Марија Леонтиќ, 2023);
26. „Праелудиум“ (“Prelüt”, Препев: Марија Леонтиќ, 2023);
27. „Улица“ (“Sokak”, Препев: Марија Леонтиќ, 2023);
28. „Кажи ми небо“ (“Söyle Bana Gök”, Препев: М. Леонтиќ, 2023);
29. „Ако ти недостасува светлина“ (“Işığın Özlüyorsan”, Препев: М. Леонтиќ, 2023).

Препеаните песни на Ацо Шопов се објавени во 1962, 1964, 1967, 1968, 1971, 1978 и 1993. Од 1993 до денес немаме нов препев на поезијата на Ацо Шопов, а тоа се цели 30 години. Овој податок говори дека повеќе се преведуваат современи автори кои се во живот. Но, овој податок исто така треба да нè поттикне да го возобновиме интересот за старите добри поети кои во наследство оставиле незаборавни песни. Долго време работевме во услови кои наметнуваа лобирање некој во Турција да препее одреден поет, со години се бараше соодветен преведувач, лектор, литературно списание или издавачка куќа, а само мал број македонски поети успеваа да се пробијат во Турција благодарение на добрите контакти или среќата. Ниту програмата на Министерството за култура на Македонија за материјална поддршка на преводите на македонските автори во издавачките куќи во Турција не вроди со некој поголем резултат. Ова добро е и понатаму да се применува, но за да

оживее книжевното преведување во вистинска смисла, паралелно треба да се обучуваат книжевни преведувачи на групите за турски јазик и книжевност во Македонија и на групите за македонски јазик и книжевност во Турција, инаку состојбата во догледно време нема да се измени. Исто така не треба да забораваме дека денес живееме во ерата на интернетот преку кој цел свет многу брзо се поврзува и запознава. Затоа дел од институционалните иницијативи и средства треба да се насочат и кон промовирање и возобновување на интересот за поезијата на старите добри поети преку оригинална поезија и препеви објавени во универзитетските електронски библиотеки, интернет-порталите, социјалните мрежи, на поетските читања по различни поводи и сл.

Но, при ова не треба да забораваме дека редакциите и лектурите се многу важни за преводот, затоа пожелно е книжевните преводи направени на турски јазик во Македонија поради јазични влијанија и интерференции да бидат лекторирани од страна на лектори од Турција, а преводите на македонски да бидат лекторирани од лектори во Македонија. Ова ќе овозможи задоволителен квалитет, но наметнува иницирање на соработка на преведувачите и на лекторите од Македонија и од Турција организирано преку здруженија што досега беше препуштено на лични иницијативи и снаодливост.

Годишниците се добар повод да се навратиме на оние поети кои го положиле испитот на времето. Марија Леонтиќ своите препеви на турски јазик по повод 100 години од раѓањето на Ацо Шопов ги даде на читање на студентите од Турција кои студираат на Универзитет „Гоце Делчев“ и на студентите на Групата за турски јазик и книжевност при Универзитет „Гоце Делчев“, а видеозаписите во 2023 год. ги објави на официјалната инстаграм-страница на Групата за турски јазик и книжевност (ugd turkish language and literature). Студентите од Турција, Дилара Јлмаз, Бејза Џејлин Четинкаја и Сена Ѓул Алтуг, за поетското читање се подготвија под менторство на наставничката по македонски јазик Делфина Јованова-Николенко, а студентите од Групата за турски јазик и книжевност, Мине Зурапова, Ана Стоилова, Есра Алиова и Јована Митровска, ги подготви Марија Леонтиќ. Во 2019 години на програмата по повод 8-ми Март во организација на Групата за турски јазик и книжевност беа вклучени и студентите од Турција на Универзитет „Гоце Делчев“, Зехра Фени, Ерол Ејубоглу, Семих Куртулуш, Тугче Сипер и Емирхан Бурак Кирџа, кои под менторство на наставничката по македонски јазик, Станка Арсовска, прочитаа песна од Ацо Шопов.

Промоцијата на поезијата на Ацо Шопов најдобро ја реализира неговата ќерка Јасмина Шопова преку интернет порталот *Лирски дом на Ацо Шопов* што го негува и промовира творештвото на Ацо Шопов на национален и меѓународен план на неколку јазици, а со постојано надградување. Се

надеваме дека овој портал ќе биде пример за негување и промовирање на творештвото на многу други заборавени или подзаборавени добри стари поети.

Користена литература:

- [1] (1993). *Творештвото на Ацо Шопов*. Скопје: Филолошки факултет, Институт за македонска литература.
- [2] Шопов, Ацо. (1976). *Одбрани дела*, 1, 2, Скопје: Мисла.
- [3] Шопов, Ацо. (1993). *Поезија*. Скопје: Македонска книга.
- [4] Kaya, Fahri. (1993). *Çağdaş Makedon Şiirleri Antolojisi*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- [5] Necatigil, Behçet. (1978). *Balkan Ülkeleri Edebiyatlarından Türkçeye Çeviriler*. Türk Dili-Çeviri Sorunları Özel Sayısı, 322, 143.
- [6] Zekeriya, Nejati. (1978). *Çağdaş Makedonya Şiiri*. Ankara: Koza Yayınları.
- [7] www.acosopov.com – Лирскиот дом на Ацо Шопов.

TURKISH ADAPTATIONS OF ACO ŠOPOV`S POETRY

Marija Leontik

Goce Delcev University, Stip

Abstract: Aco Šopov is the founder of contemporary Macedonian poetry. His poetry is lyrical, filled with personal experiences, thoughts and feelings, but also with universal values. Aco Šopov poetry is represented in anthologies of contemporary Macedonian poetry published in Macedonia and Turkey, but adaptations of his poems can be found in various literary magazines in Macedonia and Turkey too. In this article, a review of the published adaptations of Aco Šopov's poetry in Turkish in various literary magazines and anthologies will be made and an appendix with new unpublished adaptations will be shown.

Keywords: *poetry, translation, anthologies, literary magazines, translators*